

فهرست نمونه نامهای نویسندگان و سرایندگان در زبان اردو

برای استفاده فهرستنگاران و کتابداران

دکتر غلام محمد^۱

چکیده: این مقاله، راهنمای فشرده‌ای برای فهرست‌نویسان، کتابداران و سایر علاقه‌مندان درباره اسامی نویسندگان اردو زبان و املای لاتین آنان است. منابعی که راهنمای نگارنده در تألیف آن بوده عبارت است از: «فرهنگ سخنوران»، «فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان» و اولین تذکره‌های تاریخ ادبیات اردو در شبه قاره هند و پاکستان.

تذکره نویسی در زبان اردو تقریباً دو قرن سابقه دارد. سه تا از قدیمیترین تذکره‌ها که در سال ۱۱۶۵ هجری قمری نوشته شده، به این شرح است:

۱. گلشن‌گفتار از خواجه خان حمید اورنگ آبادی (۱۱۶۵ هـ ق - چاپ هند).
۲. نکات الشعراء از میرزا تقی میر (۱۱۶۵ هـ ق - چاپ هند).
۳. تذکره ریخته‌گویان از فتعلی گردیزی (۱۱۶۵ هـ ق - چاپ هند).

در اواخر همین قرن سه تذکره دیگر با عنوان مخزن نکات از قائم چاندپوری (سال ۱۱۷۵)، و چمنستان شعراء از لچهمی نرائن شفیق (سال ۱۱۷۵ هـ ق - چاپ هند) و گلزار ابراهیم از نواب علی ابراهیم خان خلیل (۱۱۹۸ هـ ق - چاپ هند) تدوین گردید.

در قرن سیزدهم در دهلی، دکن، گجرات و جاهای دیگر هندوستان نیز

۱. کارشناس کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.

چندین تذکره دیگر به رشته تألیف در آمده که نویسندگان بعضی از آنها اروپایی بودند. البته تنها تذکره‌ای که جنبه انتقادی دارد و در آن درباره انواع شعر و زندگینامه شعراء بحث شده آب حیات^۲ از مولینا محمد حسین آزاد (۱۹۰۷ م؛ هند) است. اولین کسی که به تذکره نویسی نثرنگاران اردو توجه کرده مولوی محمد یحیی تنها^۳ است. او که در حدود سال ۱۹۱۴ م در شهر لکهنو بسر می‌برد به فکر نوشتن تذکره نثرنگاران اردو افتاد و با توجه به محبوبیتی که آب حیات محمد حسین آزاد بین تذکره‌های سرایندگان اردو داشته، این کتاب را در نوشتن تذکره نثرنگاران اردو، راهنمای خود قرار داد و در زمان جنگ جهانی اول شروع به کار کرد، اما سپس برای مدت نه سال این کار به تعویق افتاد. در ماه ژوئن سال ۱۹۲۳ م. او دوباره این کار را از سر گرفت و پس از تکمیل آن توسط دارالاشاعت غازی آباد در سال ۱۹۲۴ م منتشر ساخت.^۴

بعد از یک سال کتابی به نام اردوی قدیم از حکیم شمس الله قادری منتشر گردید که در فصل آخر آن اسامی نویسندگان هند شمالی مانند فضلوی، محمد حسین، کلیم، تحسین، و دکتر جان گلکریست و نویسندگان اردوی دکن دیده می‌شد.

در سال ۱۹۲۷ م مولوی سید محمد کتابی به نام ارباب نثر اردو منتشر ساخت (مکتبه ابراهیمیپه امداد باهمی، حیدرآباد دکن). به دنبال آن، در سال ۱۹۳۰ م کتاب دیگری تحت عنوان نمونه‌های منثورات از مولانا احسن مارهروی در همین زمینه منتشر شد و چنانکه از عنوانش پیداست نویسنده در این کتاب نمونه‌های مختلف نثر اردو مانند تحریرات دادگستری و نشرنامه نگاری و نثر سخنرانیها و روشهای مختلف نویسندگی را تحت عنوان انواع نثرنویسی اردو در کتاب خود گردآوری نموده است. توجه نویسنده در این کتاب بیشتر به انواع مختلف نثرنویسی مزبور بوده است تا شرح حال نویسندگان. بعد از این، راجع به نظم و نثر و شعرا و ادبای اردو زبان آثار زیادی به وجود آمد که بهترین و جامعترین آنها «تاریخ ادب اردو» اثر رام بابوسکسینه می‌باشد که توسط میرزا محمد عسکری لکهنوی از انگلیسی به اردو برگردانده شده. گذشته از این، دانشمند انگلیسی، گراهام بیلی نیز به زبان انگلیسی تاریخ ادبیات اردو نوشته است. همین طور بعد از آن پروفیسور سید اعجاز حسین مختصر تاریخ ادب اردو را نوشت که در آن زندگینامه شعرا و ادبای اردو را ذکر نموده است. از آنجا که این کتاب خیلی مختصر

می باشد در بعضی مطالب خواننده احساس تشنگی می کند. دکتر محی الدین قادری زور کتابی به نام اردو شه پاری درباره نثرنگاران دکنی تألیف نموده است.

در سال ۱۹۳۳ م. اولین بار کتابی به نام دکن مین اردو از مولوی نصیرالدین هاشمی چاپ گردید. این کتاب دایرة المعارف مؤلفان دکن می باشد و با تجدید نظر و اضافات در سالهای ۱۹۲۶ م، ۱۹۳۶ م، ۱۹۵۲ م، ۱۹۶۰ م، ۱۹۷۲ م به چاپ رسیده است.

همچنین پرفسور حامد حسن قادری کتابی به نام داستان تاریخ اردو را نوشته و در این کتاب احوال نویسندگان اردو را بطور مفصل و با نمونه آثار آنها همراه با توضیحات و انتقادات لازم آورده است که در سال ۱۹۴۷ م سومین مرتبه منتشر گردید و تقریباً تمام نویسندگان معروف زبان اردو را تا آن زمان در بردارد. آقای دکتر محمد سلیم اختر، مدیر گروه اردوی دانشگاه تهران در این رابطه توجه نگارنده را به دو اثر دکتر محمد صادق تحت عناوین:

- 1) A HISTORY OF URDU LITERATURE, OUP, KARACHI 1984.
- 2) TWENTIETH CENTURY URDU LITERATURE, KARACHI- ROYAL BOOK DEPOT, 1983.

نیز جلب نمودند، اما نگارنده فقط به کتاب اول توانست دسترس پیدا کرده در گردآوری اسامی نویسندگان معروف اردو زبان از آن استفاده نماید. امید است این فهرست در کار رده بندی و حل معضلات کتابداری و کتابشناسی سودمند باشد و نیاز کتابداران فارسی زبان را که با زبان اردو آشنایی دارند تأمین سازد.

فهرست نام نویسندگان

آ	
اشک / خلیل علیخان	آربالن تائن / جیمس
اعظم علی اکبرآبادی (سید)	آزاد / ابوالکلام / (مولانا)
اعظم کریوی	آزاد / سید محمد (نواب)
افسوس / شیرعلی (میر)	آزاد / محمد حسین (مولینا، شمس العلماء)
اکرام علی / (مولوی)	آزرده / صدرالدین (مفتی)
امان دهلوی / بدرالدین (خواجه)	آشفته / رضا قلیخان (حکیم)
امن دهلوی / امان (میر)	آغا حسن /
امانت لکهنوی / آغا حسن (سید)	آغا حشرکاشمیری
امیر مینائی / امیر احمد (مفتی، منشی)	آگاه / محمدباقر
امین الدین اعلی / (شاه)	
انشاء / انشاء اللہ خان (سید)	
ب	
باقر حسین / (سید)	ابراهیم بیجاپوری / محمد
باطن اکبرآبادی / قطب الدین (حکیم)	ابوالفضل، علوی
بدرالدوله (قاضی)	ابوالکلام آزاد / (مولانا)
برتین / (ایس - دلبلیو)	احتشام حسین
برق / جوالا پرشاد	احسن لکهنوی / مهدی حسن (سید)
برهان الدین جانم (شاه) ص: ۳۷، قادری	احمد خان / (سر سید)
بلگرامی، سید حسین (آتریبل، نواب	احمد دهلوی / (سید، مولوی)
عمادالملک)	احمد علی / (شیخ)
بلگرامی، سیدعلی (شمس العلماء)	اختر اورینوی / اختر احمد
بندۂ نواز گیسو دراز، (خواجه، حضرت)	اختر رائیپوری / اختر حسین (سید)
بهادر حسینی / (میر)	ادیب / سید مسعود حسن رضوی
بیتاب / نرائن پرشاد (پندت)	ارنات / استیم فورڈ
بیخبر/غلام غوث(خواجه، خان بهادر، منشی)	ارنات / استیم فورڈ
بیدی / راجندر ناتہ	اسمال / (ریورندجی)
	اسماعیل دهلوی / محمد (مولوی)

بینی نرائن جهان
 بیلی / جان ولیم
 بیلی / گراهام

حسینی / علی عباس
 حفیظ الدین احمد / (شیخ، مولوی)
 حمید الدین بهاری / (سید)
 حیدری / (سید) حیدر بخش

پ

پریشان اکبرآبادی / نیاز علی
 پریم چند / دهنپت رای / (منشی)
 پطرس بخاری / احمد شاه (سید)

خ

خدانما / میران جی (سید)
 خورشید الاسلام (دکتر)
 خیال / نصیر حسین

ت

تامس روبک / (کپتان)

د
 دتاسی / گارسن (پروفیسور، فرانسوی)

تائن جیمس آربالن

د

د
 دهنپت رای / پریم چند (منشی)
 دیانرائن نگهم / (منشی)
 دیبی پرشاد بدایونی

تحسین / محمد عطا حسین خان (میر)

تیست / ولیم

تیلر / جوزف (کپتان)

ج

جالب / بشارت علی (میر)

جوان / کاظم علی (میرزا)

جوش / سلطان حیدر

جوهر / محمد علی (مولانا)

جهان / بینی نرائن

ذ
 ذکاء الله دهلوی / (شمس العلماء)

راشد الخیری / محمد

رامچندر / (پروفیسور)

رزین / محمد عوض

رسوا / محمد هادی (میرزا)

رضا لکهنوی / محمد (مولوی)

رضوی / (سید) مسعود حسن (ادیب)

رموزی / (ملاً)

رویک / (کپتان)

ریورند / جی / اسمال

ز

زتشی / منوهر لال (پندت)

چ

چراغ علی / (مولوی، نواب اعظم جنگ)

چرنجی لال / (منشی)

چکبست / برج نراین (پندت)

ح

حالی / الطاف حسین (خواجه،

شمس العلماء، مولانا)

حسن / غلام حسن (میر)

حسن نظامی / (خواجه)

حسینی / بهادر حسین

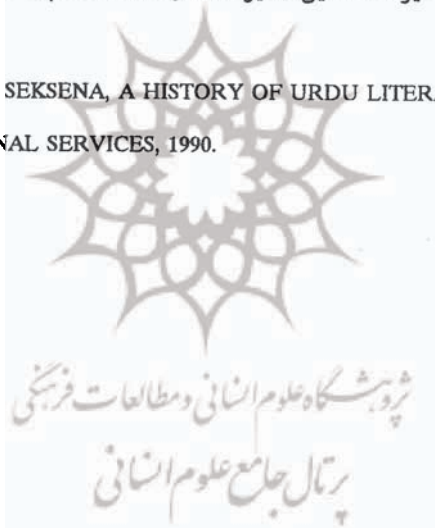
شمس الامراء امير كبير ثانی	س
شمس العشاق / شاه میران جی (حضرت)	سجاد حسین / (منشی)
شوکت تھانوی / محمد عمر (تسخیر احمد)	سدا سکہ لال
شوق قدوائی / احمد علی (منشی)	سدرشن / بدری ناتہ
شہید / غلام امام (مولوی)	سرشار / رتن ناتہ (پندت)
شیدا / امانت اللہ (مولوی)	سروپ نرائن / (پندت)
شیو نرائن	سرور / رجبعلی بیگ (میرزا)
	سرور / آل احمد
ص	سریرام دھلوی / (لالہ)
صالح دھلوی / سید محمد (مولوی)	سعداللہ رامپوری / (مفتی)
صدیقی / اکرام اللہ (مفتی)	سلیم پانی پتی / وحیدالدین (مولوی / سید)
صدیقی / رشید احمد	سلیمان ندوی / (سید)
صہبائی / امام بخش	سودا / محمد رفیع (میرزا)
ض	سید احمد خان دھلوی / (سر، جوادالدولہ / ضیاء الدین / (مولوی)
ضیاء الدین / (مولوی)	عارف جنگ
ط	سید احمد دھلوی / (مولوی)
طالب / امام الدین	سید شاہ محمد قادری / (عہد اورنگ زیب) و طالب بنارس / بنایک پرشاد (منشی)
طالب بنارس / بنایک پرشاد (منشی)	سید شاہ میر / (مؤلف اسرارالتوحید)
طپش / محمد اسماعیل (میرزا)	سید (محمد) عبداللہ
ظ	ش
ظفر علیخان / (مولانا)	شاہ اسماعیل دھلوی شہید (مولوی)
ظہیر / ظہیر الدین حسین (سید)	شہلی نعمانی / محمد (علامہ / مولانا،
ع	شمس العلماء)
عباس / عباس بن ناصر علی المورخ	شرر / عبدالحلیم (مولوی)
(مولوی)	شرف الملک / محمد غوث (مولانا،
عبدالحق / (بابای اردو - مولوی)	مدارالمہام)
عبدالحق خیرآبادی (مولانا)	شریف خان دھلوی / (حکیم)
عبدالعزیز دھلوی / (شاہ)	شکسپیر / جان
عبدالسلام ندوی / (سید)	شلز / بنجمن (پادری)
عبدالغفار مرادآبادی / (قاضی)	

فوریس / دنکن	عبدالقادر دهلوی / (شاه)
فلین / (ایف)	عبدالقادر / (شیخ)
ق	عبدالکریم / (منشی)
قادری / (مترجم طوطی نامه)	عبدالله / (مولانا)
قاسم داناپوری / شاه محمد	عبدالله / سید محمد (دکتر)
قاضی بدرالدوله / (خلف شرف الملک)	عبدالماجد دریاآبادی (مولوی / مولانا)
قاضی / عبدالغفار مرادآبادی	عزیز میرزا / (مولوی)
قتیل / (میرزا)	عصمت چغتائی / (خانم)
قطب الدین خان / نواب محمد	عظیم بیگ چغتائی (میرزا)
قطب الدین دهلوی / (مولوی)	علی عباس حسینی
ک	علی قطب / (میرزا)
کارکن / جیمس	عثمان مبین / محمد
کاظم علی جوان / (میرزا)	عمران رامپوری / محمد (مولوی)
کپور / کنهلال	عنایت احمد کاکوری / (سید)
کیتلر / جان جوشوا (اهل هلند)	عندلیب شادانی / وجاهت حسین
کرشن چندر	عین الدین گنج العلم
کشوردت / گرواج (پندت)	غ
کریم الدین شاهجهان آبادی / (مولوی)	غالب دهلوی / اسدالله خان (میرزا)
کلیم / محمدحسین (میر)	غلام امام شهید / (مولوی)
کلیم الدین احمد	غلام امام خان ترین حیدرآبادی / (هجر)
کلیم دهلوی / محمد حسین	ف
کنهال لال کپور	فداحسین / نبی بخش (سید)
کیانو بیلی گائی	فدوائی، جلیل
گ	فراق دهلوی / ناصر نذیر (خواجه، سید)
گائی / کیانوبیل (پادری)	فرتز / (جی - ای)
گارسن دتاسی	فرحت الله بیگ / (میرزا)
گراهم بیلی	فضل علی شاهجهان آبادی / (سید)
گلیدون	فضلی / فضلعلی
گلکریستا / جان (دکتر)	فطرت / میرزا محمد

- گنج العلم عین الدین / (شیخ)
 گوبند سنگه / (لاله)
 گویا / فقیر محمد خان (حسام الدوله)
ل
 لطف / میرزا علی
 للوالا جی کوی (سری)
 لویراخوند / (جی - دت) (اهل آلمان)
م
 مجنون / احمد صدیق
 مچھویبگ ستم ظریف عاشق / (نام اصلی):
 محمد مرتضیٰ
 محسن الملک / مهدی علی (سید)
 محسن الدوله، نواز جنگ)
 محمد علی تحصیلدار / (مولوی)
 محمد علی / حکیم (متخلص به طبیب)
 مسعود حسین خان
 مسیح الزمان / (مولوی)
 ممتاز حسین
 متو / سعادت حسن
ی
 منوہر لالہ زتشی / (پندت)
 مہجور / محمد بخش
 میرامن / امان (لطف / امن تخلص)
 میرعلی خان دہلوی
 میرلکھنوی / سید محمد
 میران جی شمس العشاق / (شاه)
 میران یعقوب
 میکفرسن / ویلیام
ن
 نذیر احمد / (شمس العلماء، خان بہادر،
- مولانا، مولوی)
 نہال چند لاہوری
 نیاز علی پریشان اکبر آبادی
 نیاز فتحپوری / (محمد خان؛ نام اصلی)
 نیم چند کھتری
و
 وقار عظیم
 وجہی / (ملا)
 وحیدالدین سلیم پانی پتی / (سید، مولوی)
 وقار الملک / مشتاق حسین
 ولا / مظہر علیخان
 ولی اللہ قادری / (شاه)
 ولی اللہ (ص) / شاه (مولانا)
ہ
 ہجر / غلام امام خان ترین حیدرآبادی،
 (مولوی)
 ہجر / تربہون ناتہ
 ہیدلی

یادداشتها:

۱. حامد حسن قادری، داستان تاریخ اردو: آگرہ: لکشمی نرائن اگروال، چاپ سوم، ۱۹۴۷ م، دیباچہ (ص الف و ب).
۲. محمد حسین آزاد، آب حیات / نولکشور، چاپ اول ۱۹۰۷ م.
۳. محمد یحیی تنہا، سیرالمصنفین / لاہور، شیخ مبارک علی، ۱۹۴۸ م. (دیباچہ طبع اول و دوم).
۴. امیراللہ خان شاہین، مرتب سیر المصنفین / میرت: ادارہ اشاعت ادب، ۱۹۷۶ م. جلد اول، مقدمہ (ہ، و، ز).
5. RAM BABU SEKSENA, A HISTORY OF URDU LITERATURE/ NEW DELHI: ASIAN EDUCATIONAL SERVICES, 1990.

The Name Authority list of Authors of Urdu Language & Literature:⁵

A	Amir
Abbas/ Mirza Abbas	Asar/Mirza Jafar Ali Khan Asar
Abdul Bari/	Ahsan/Muhammed Ahsan
Abdul Hai/Moulvi Abdul Hai	Ashk/Moulvi Khalilullah Ashk
Abdul Haq/Moulvi Abdul Haq	Askari/Mirza Mohammad Askari
Abdul Majid Daryabadi	(alias Chhothy Agha)
Abdus Salaam	'Ayan/Mirza Ali Ayan
Abid Ali/Syed Abid Ali	Azad/Muhammad Husain (Moulvi,
Adib/Mas, ud Hasan Rizvi	Shamsul Ulama)
Afsar/Hamidullah	Azad/
Afsoon Banarsi/	Aziz/Muhammad, Aziz Mirza,
Afsoos/Syed Bashir Ali	(Moulvi).
Aga Hashr/ Kashmiri	B
Aga Shair Qizilbash	Banda Nawaz/Hazrat Syed Gesu
Ahmad Ali Dehlavi	Daraz Khwaja
Ahmad Ali Kasmandavi	Banda Nawaz
Ahmed/Syed Ahmad Dehlavi	Baqir Husain/
Ahsan Lacknavi/Syed Mahdi Hasan	Barq/Pandit Jawala Prasad Barq
Lacknavi,	Bashir Ahmad/Mian Bashir Ahmad
Ahsan Marahravi/(Ali) Ahsan	Bekhabar/Khwaja Ghulam Ghos
Marahravi,	Bekhabar.
Akbar Allahabadi /Akbar	Benjamin Schultza/
Hussain Akbar of Allahabadi	Beshan Narayan Dar/
Aman/Mir Aman	Betab Dehlavi/Pandit Narayan
Amanat/Moulvi Amanat Ullah	Prasad Betab Dehkavi.
Amanatullah/Moulana Waghi	

C

Callenberg/J. Callenberg
 Captain Abraham Lockett
 Captain Price
 Captain Taylor
 Craven/Rev. T. Craven
 Chiragh Ali/Moulvi, Nawab
 A'zamyar Jang Bahadur Chiragh
 Ali.

H

Hadley/
 Hafiz Mohammad Abdullah
 Hakim Ahmad Shuja., B.A.,
 Hakim Azhar/(Editor, Tahrik).
 Hakim Mohammad Ali/
 Hali/ Altaf Husain (Maulana
 Shamsul Ulema)
 Hamiduddin/Maulana Hamiduddin,
 Harsukh Rai/Munshi Harsukh Rai,

D

David Milts/
 Daya Narayan

Hasan Nizami/Khwaja Hasan
 Nizami

Dilawar Shah/Syed

Hasrat Mohani/

Diwana/Munshi Ghulam Ali

Hunter/William

Duncan Forbes/

Husain Bilgrami/Syed Husain

F

Faizullah Khan/

Bilgrami (Honourable, Moulvi,
 Umadul Mulk, Bahadur, Nawab,

Fallon/

S.H., (C.I.E).

Fauq/Muhammaduddin

Husseni/ Mir Bahadur Husaini

Fazli/Fazli

Hyderi/ Syed Hyder Bakash

Firoz Shah Khan/

I

Fitrat/Mirza Mohammad Fitrat

Ibrahim/Munshi Ibrahim, "Mahsar"

Fritz/A.D.

of Ambala.

G

Garcin de Tassy/

Insha/ Syed Insha Allah Khan

Ghalib/ (as a Prose writer)

Ismail/Moulvi Ismail Dehlavi.

Gilchrist/ John Gilchrist Goya/Faqir
 Mohammad

J

Jah/Mir Muhammad Hussain Jah,
 Janeshwar/Munshi Janeshwar
 Prasad,

Jawan/

John Shakespeare/

K

Kaifi/Pandit Brij Mohan Dattatriya

Karamatullah/Mian Karamatullah

Karim/Abdul Karim Khan of Delhi.

Karimuddin/Moulvi Karimuddin

Ketelaer/John Joshia Ketelaer,

Khan/Ahmed Hussain

Khan/Ahmed Hussain Khan

Khan Bahadur Sultan Ahmed

Khayal / Mir Taqi Khayal

Khwaja Aman Dehlavi / Khwaja

Badruddin (alias Khwaja Umang

Kishan Chand/ Lala Kishan Chand

of Punjab.

Kunwar Sen,

L

Lallu Lalji,

Lockett/ Captain Abraham Lockett

Lutf/ Mir

M

Machchu Beg Sitamzarif/(alias

Mirza / Muhammad Murtaza)

Mahbub Alam/

Mahdi Hasan/

Majnoon Gorakhpuri

Makand Ram/Pandit Ram

"Akbar-i-Am"

Maqbool/ Mohammed Ibrahim

Maqsud, Ali

Martyn/Rev. Martyn

Milto/David Milto

Miskin/Mir Abdullah Miskin

Mohammed/Moulana Wagi

Mumtaz/Mirza Qasim Ali Mumtaz

Munir/Syed Mohammed Munir

N

Nami/

Nasir/Tafazzul Husain

Naz/Nanak Chand of Punjab

Nazir Beg/

Nawab Ali/Professor Nawab Ali

Nawal Kishore/Munshi

Nigam/Narayan Nigam

پروفیسر گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
 پرائمری اسکول
 راولپنڈی

P

Platts/ John.T

Premchand/ Munshi Dhanpat Rai,

Q

Qadir/Syed Shah Mohammed Qadir

Qais/Abdul Wahid Qais

Qamar/Ahmad Husain Qamar

Qateel/

Qidwai/Jalil Ahmad Qidwai,

R

Ram Chandra/

Rahmat Ali/Munshi Rahmat Ali

Raunaq Banarsi/Mahmud Mian

Raunaq Banarsi,

T

Rawan/Syed Jafar Ali Rawan of
Lucknow

Tahsin Mohammad Ata Husain
Khan (Mir).

Ruswa/Mirza Mohammed Hadi
Ruswa, (B.A., Ph.D).

Taish/Mirza Jan Taish

Radhey Shiam/

Taj/Mirza Imtiaz Ali Taj

Rashid Ahmed Siddiqi/

Toywar/

Rashid al Khairi/

Tazadug Hussain/

Taylor/Professor J. W. Taylor,

S

Tegh/Fakir Mohammed Tegh

Shibli Numani/Maulana/ Alma,

U

Muhammad,

Umar/Munshi Mohammed Umar,

Sajjad Hussain/

W

Saleem/Moulana Moulvi, Wahiddin

Wafir/Ahmed Hussain Wafir,

Saleem (panpiti)

Wajhi

Sarshar/Pandit Ratan Nath Dar

Wali Ullah / Shah

Sarshar,

Wazir

Sarur/Mirza Rajjib Ali Beg Sarur,

Wila/ Mazhar Ali

Schultza/Benjamin Schultza,

Wiqar Ulmulk

Shad/Abdul Latif Shad,

Y

Shahid/Maulana Ghulam Imam

Yaldarim/Sajjad Hussain

Shahid,

Z

Sharar Abdul Halem

Zafar Ali Khan/Maulana Zafar Ali

Shauq/ Nawab Mirza

Khan Moulvi

Shauq Qidwai/Ahmed Ali Shauq

Zafar Umar

Qidwai,

Zarif/Mian Zarif Lacknavi

Shurat/Ifthkarudin Khan

Zakaullah/ (Moulavi,

Sri Ram/Lala Sri Ram of Delhi.

Shamshulema)

Zeba / Lala

Zutshi/Pandit Monhor Lal Zutshi

منابع:

۱. آب حیات، مولوی محمد حسین آزاد، لکھنؤ: مطبع نولکشور، ۱۹۰۷ م.
۲. تاریخ ادب اردو، رام بابو سکسینہ، ترجمہ از میرزا محمد عسکری لکھنوی لاہور: لاہور اکیڈمی.
۳. تذکرہ ریختہ گویان، سید فتحعلی حسین گردیزی، اورنگ آباد دکن، انجمن ترقی اردو ۱۹۳۳ م.
۴. داستان تاریخ اردو، حامد حسن قادری، آگرہ: لکشمی نراین اگروال، ۱۹۴۷ م.
۵. سیر المصنفین، محمد یحییٰ تنہا، لاہور: شیخ مبارک علی اینڈسنز، ۱۹۴۸ م.
۶. سیر المصنفین، مرتب امیراللہ خان شاہین میرتہ: ادارہ اشاعت ادب، ۱۹۷۲ م.
۷. فرهنگ سخنوران، عبدالرسول خیامپور تبریز: خود مؤلف.
۸. فہرست مستند اسامی مشاہیر و مؤلفان، بہ کوشش گروہ پژوہشگران، تہران: مرکز خدمات کتابداری، ۱۳۵۶ ش.
۹. قواعد فہرست نویسی انگلو - امریکن، بہ کوشش گروہ مترجمان ایرانی، تہران: مرکز خدمات کتابداری، ۱۳۵۷ ش.
۱۰. مختصر تاریخ ادب اردو، سید اعجاز حسین، لکھنؤ: ادارہ فروغ اردو، ۱۹۶۲ م.
۱۱. نظام کتب خانہ، الطاف شوکت، لاہور: شیخ مبارک علی اینڈسنز، ۱۹۷۲ م.
۱۲. نکات الشعراء، میر تقی میر، بدایون: نظامی پریس، —.
13. Anglo-American Cataloguing Rules, Edited Pory Michael Gorman and Paul W.Winkler, American Library Association, Chicago- U.S.A.
14. Catalogue of Printed Books in the Library of the Royal Asiatic Society.
15. A Dictionary of Indian Biography, By C. E. Buckland, Swan Sonnen Schen, and Co. LIM. London.
16. History of Urdu Literature, Muhammad Sadiq, Oxford University Press, London.
17. A History of Urdu Literature, By Ram Babu Saksena, Asian Educational Services, New - Dehli 1997.
18. Twentieth Century Urdu Literature, By Muhammad Sadiq. Royal Book Depot, Karachi.